

HOOFSTUK 1

INLEIDING

Doofheid is 'n gestremdheid wat nog altyd 'n deel van die mensdom gevorm het. Huidiglik is daar ongeveer 350 miljoen persone in die wêreld, met 'n gehoorgestremdheid van een of ander aard (Smuts, 1980).

Die kompleksiteit van doofheid en die effek daarvan op die menslike bestaan, het aanvanklik aanleiding gegee tot baie onkunde, mites, vooroordele en wanopvattinge oor persone met doofheid. Dit was eers in die sestende eeu dat daar begin is om opvoedkundige aandag aan dowe persone te gee. Sedertdien het daar heelwat wetenskaplike ontwikkeling plaasgevind, wat dowe persone in staat gestel het om 'n meer menswaardige bestaan te kan voer. Hierdie positiewe ontwikkeling het in die twintigste eeu momentum gekry en merkwaardige vooruitgang is op oudiologiese, mediese, opvoedkundige, linguistieke en sielkundige gebiede gemaak.

Sielkundige hulpverlening was aanvanklik beperk tot die ontwikkeling van verskeie evalueringstegnieke om die dowe persoon se intelligensie en persoonlikheid te meet. Verdere ontwikkeling was daarop gemik om 'n sogenaamde "dowe persoonlikheid" te omskryf. Dit het aanleiding gegee tot die ontstaan van verskeie persoonlikheidsteorieë oor die dowe. Daar is eers in die laaste dekade vordering gemaak in psigoterapeutiese tegnieke met die doel om gedragsverandering by dowe persone te bewerkstellig. 'n Algemene pessimisme heers egter oor die waarde en effek van die tradisionele psigoterapeutiese tegnieke met dowe (Shapiro *et al.* 1976). Sielkundige navorsers het ook dan tot dusver probleme ondervind met die ontwikkeling van beproefde en effektiewe psigoterapeutiese tegnieke vir persone met dié komplekse gestremdheid, naamlik doofheid.

Die enkele implikasie van doofheid, wat persone met hierdie gestremdheid se hele bestaan beïnvloed, is die verlies van die ouditiewe waarneming van die menslike stem. 'n Dowe persoon se gehoorverlies, is sodanig dat hy/sy nie taal en spraak op 'n natuurlike wyse kan aanleer nie. So 'n persoon bevind hom/haar dus in 'n grotendeels horende wêreld sonder gehoor, taal of spraak, dit wil sê sonder die natuurlike interaksie- en kommunikasievaardighede. Die isolasie binne interpersoonlike verhoudings met horende persone as gevolg

van hierdie verlies, is dus noodwendig. Die omvang van hierdie isolasie kan nie in woorde uitgedruk word nie.

Alhoewel doofheid direkte gevolge op 'n dowe persoon se ontwikkeling en funksionering het, is Levine (1960) van mening dat doofheid *per sé*, 'n persoon minder beïnvloed as negatiewe sosiale omgewingshoudings en -vooroordele.

'n Dowe persoon se eerste kontak met die sosiale omgewing is sy/haar gesin. Die meeste dowe kinders word gebore in gesinne met horende ouers en bevind hulle dus van kleins af, in 'n horende sosiale omgewing. (Rainer, 1969). Die geboorte van 'n dowe kind is aanvanklik vir die meeste horende gesinne 'n negatiewe ervaring wat ekstra spanning veroorsaak en gesinsaanpassing verg. Reeds in die primêre sosiale sisteem, naamlik die gesin, is die verlies aan kommunikasie en die gevolglike isolasie van die dowe kind, die grootste struikelblok. Die mate waartoe 'n gesin kan aanpas tot hierdie veranderde omstandighede, binne hul breë sosiale omgewing, bepaal direk die kwaliteit van die omgewing waarbinne 'n dowe kind gaan opgroei en ontwikkel.

Op grond hiervan blyk die primêre taak van die psigoterapeut te wees, om 'n optimale omgewing vir die dowe kind daar te stel. Die fokus moet dus verskuif word van die intrapsigiese prosesse van 'n dowe persoon, na die interpersoonlike interaksie met sy/haar sosiale omgewing. Die relasionele benadering tot die problematiek van die dowe persoon word deur Smuts (1980) ook ten sterkste aanbeveel vir verdere ontwikkeling.

Die spesifieke probleem wat in die ontwikkeling van die sielkundige behandeling van dowe persone ontstaan het, is dus die wyse waarop die psigoterapeut 'n gunstige omgewing vir 'n dowe persoon met probleme kan skep.

Op grond van hierdie probleemstelling word die volgende hipotese gestel: Indien die onderstaande vier aspekte in die sielkundige behandeling van 'n dowe kind met sielkundige probleme gedek word, sal die psigoterapeut daarin slaag om 'n meer gunstige sosiale omgewing vir die dowe kind daar te stel. Dit sal meer effektiewe en blywende gedragsveranderinge by sodanige kind te weeg bring en ook hulle algehele ontwikkeling fasiliteer.

- Eerstens is die betrokkenheid van die sosiale omgewing in psigoterapie belangrik.
- Tweedens moet die dowe kind se probleme vanuit 'n interpersoonlike raamwerk geëvalueer en behandel word.
- Derdens moet die kommunikasieprobleem so ver moontlik oorkom word.
- Vierdens is die benutting van die dowe kind se positiewe sterktes belangrik. Aansluitend hierby is 'n positiewe perspektief van die dowe kind se aanpassingsvermoë.

Gesinsterapie verleen hom by uitstek daartoe uit om bogenoemde vier aspekte te dek. Die primêre sosiale sisteem, naamlik die gesin word uit die aard van die terapie, direk en aktief betrek by die behandeling van 'n geïdentifiseerde kliënt. Gesinsterapie is by uitstek 'n psigoterapeutiese tegniek wat die probleme van 'n kliënt, vanuit 'n interpersoonlike raamwerk waarneem en behandel. Ook is daar verskeie gesinsterapeutiese tegnieke om algemene kommunikasieprobleme te oorkom. Omdat die gesinsterapeut op beide verbale en nie-verbale kommunikasie klem lê, kan die kommunikasieprobleme tussen horende en dowe gesinslede ook tot 'n groot mate oorkom word. Die dowe kind se positiewe punte kan deur middel van verskeie aksie-tegnieke in gesinsterapie benut word en sodoende kan 'n meer positiewe perspektief van die dowe gesinslid deur die horende gesinslede ontwikkel word.

Uit bostaande blyk dit aangewese om gesinsterapie te ondersoek as 'n sielkundige behandelingsmetode vir dowe kinders met probleme. Die doel van hierdie studie is dus om die gestelde hipotese, met behulp van gesinsterapie te toets. Omdat daar weinig literatuur oor gesinsterapie met dowe persone beskikbaar is, is daar besluit om 'n gevallestudie te doen. 'n Gesinsterapeutiese studie van 'n dowe kind met horende ouers is gedoen. Dit bestaan eerstens uit 'n literatuurstudie en tweedens uit die beskrywing van 'n gevallestudie.